

DE ANDERE WANG ...

De linker wang... Staat dat in de bijbel?

Nee dus; de naam van dit blad "De Linker Wang" komt niet uit de bijbel. De naam is gekozen omdat wel de gedachte uitgaat naar dat beroemde stukje over het geslagen worden op de rechterwang. Maar in Mattheüs staat vervolgens dat 'de andere wang' moet worden toegekeerd.

Wat wij echter met de naam willen uitdrukken is niet iets heel dieps op grond van een uitvoerige studie.

De naam De Linker Wang vonden we gewoon goed, omdat het iets van onze politieke positie weer geeft, maar ook de gedachten oproept aan bijbelse noties. Tevens heeft het ook wat uitdagends. Zó - links, bijbels en uitdagend - zien we onze plek een beetje. Vandaar.

Omdat we echter in elk nummer van dit blad een exegese willen plaatsen, moesten we een keuze maken waarmee te beginnen. Dat was snel bekeken. De hele redactie wilde natuurlijk ook wel weten hoe het in de bijbel nu staat met dat slaan op die wang. Daarom is Bas van den Berg, docent aan de Hogeschool Holland, gevraagd dat voor ons eens uit te zoeken. Hij heeft dat dan ook grondig en uitvoerig gedaan.

(38) " *Jullie hebben gehoord dat gezegd is: 'oog om oog, tand om tand' (Ex. 21:24)*

(39) *En ik zeg jullie: weerstaat de boze niet. Als iemand je op de rechterwang slaat, keer hem dan ook de andere toe.*

(40) *Als iemand je voor het gerecht wil brengen om beslag te leggen op je kleding, bied dan ook je mantel aan.*

(41) *Als iemand je dwingt een mijl met hem te gaan, ga er twee met hem.*

(42) *Wie iets van je vraagt, geef hem, en wie iets van je lenen wil, wijs hem niet af.*

BAS VAN DEN BERG

De uitspraak over "de andere wang" is een watermerk geworden voor een christelijk levensideaal. Als je Jezus wilt volgen moet je je in allerlei situaties niet verzetten. Het past een christen immers beter "onrecht te lijden dan onrecht te doen"? Eeuwenlang gold deze uitspraak als een appel tot afzien van verzet.

Deze verzen maken deel uit van de Bergrede naar de versie van Mattheüs (Matt.5-7). In dit artikel willen we nagaan of deze uitspraak van Jezus uitgelegd kan worden in bovenstaande zin.

Daartoe maken we drie omtrekkende bewegingen:

- We staan stil bij de context waarin het vers over de andere wang staat: Matt. 5:38-42.
- We willen nagaan welke aard het onderricht van Jezus heeft om zodoende ook de reikwijdte van zijn uitspraken te kunnen peilen.
- We belichten enkele facetten van de werkingsgeschiedenis van dit vers om vast te stellen hoe men deze uitspraak beluisterd heeft.

In de bespreking kiezen we voor de omgekeerde volgorde: we beginnen

bij de werkingsgeschiedenis en benaderen van die kant de uitspraak over de andere wang. Wellicht komen we een andere lezing op het spoor dan de geijkte.

Geen morele hoogstandjes

In de loop der tijden zijn een aantal lezingen van "de andere wang" gangbaar geworden. We zullen er een viertal de revue laten passeren:

- 1 Het zou Jezus gaan om een volkomen naastenliefde waarbij de christen zichzelf wegcijfert.
- 2 Jezus zou met deze uitspraak aansturen op een aan banden leggen van het menselijk egoïsme.
- 3 Jezus zou een appel doen op de 'zwijgende trots' van mensen, in de zin van: je raakt me toch niet als je me slaat.
- 4 Jezus zou inspelen op de mogelijke inkeer van de tegenstander.

In alle vier lezingen van de uitspraak over "de andere wang toekeren" zitten elementen die waardevol zijn. Het gevaar echter van deze benaderingen ligt hierin dat men algemene conclusies trekt uit een uitspraak van Jezus

"Een ieder die zijn naaste in het openbaar doet verbleken (door hem te schande te maken) is als wie bloed vergiet."
(b. Bava Metsia 58b)

In het geval van grove belediging als je onrecht wordt aangedaan roept Jezus op tot het afzien van recht op schadevergoeding (oog om oog) en vult hij het overwinnen van het kwade door het goede concreet in. In plaats van vergelding roept hij op tot een andere strategie: die van geweldloos verzet, dat er op uit is het onrecht weg te nemen en de waardigheid van de getroffene te bewaren.

Hoewel het niet uitgesloten is dat Jezus zijn uitspraak over de andere wang letterlijk heeft bedoeld, is het aannemelijker te veronderstellen dat hij mikt op een creatief gedrag, een niet vanzelfsprekend handelen bij zijn hoorders. Als je onrechtvaardig behandeld wordt, moet je niet met gelijke munt terugbetalen, maar de kringloop van vergelding doorbereken met een onverwachte zet.

De uitspraak van Jezus is te verstaan als een appél tot vormen van verzet die bestaand onrecht beter kunnen bestrijden. Daar is het onderricht in de Tenach, Mondelinge Tora en Apostolische Geschriften op gericht: op het vergroten van een volhardend verzet bij mensen die weinig macht hebben.

De geschiedschrijver Flavius Josephus (37-100 g.j.) vertelt een concrete invulling van "de andere wang toekeren":

(Het gaat over verboden beelden van de keizer die Pilatus' s nachts naar

Jeruzalem liet brengen om de Joden te kwetsen, in het jaar 26)

"De Joden wendden zich tot Pilatus in Caesarea en verzochten hem de beelden uit Jeruzalem te verwijderen ... Toen Pilatus dat weigerde, sloegen ze rondom zijn huis hun kamp op en bleven daar vijf dagen en nachten. Op de zesde dag begaf Pilatus zich voor zijn tribunaal in de grote stadion en riep het volk bijeen onder het voorwendsel dat hij wilde ingaan op wat zij verlangden; toen gaf hij de gewapende soldaten het bevel de Joden te omsingelen. Toen de Joden zagen hoe de soldaten hen in een driedubbele cirkel omgaven, bleven ze bij de aanblik van dit onverwachte schouwspel sprakeeloos. Nadat Pilatus hun te kennen gegeven had dat hij van plan was hen te laten doden als ze het beeld van de keizer niet zouden erkennen, gaf hij de soldaten het teken om hun zwaarden

DE LINKER WANG, NUMMER 1, JUNI 1991

te trekken. Maar de Joden wierpen zich als op een gemeenschappelijk bevel ter aarde en ontblootten hun nekken, stuk voor stuk bereid om liever te sterven dan tegen de tora in te gaan. Door deze religieuze ijver overweldigd, gaf Pilatus bevel de beelden uit Jeruzalem te verwijderen."
(Joodse oorlog II, 9,2)